

*Anvendelse af vands stabile
isotoper i hydrologiske-
biologiske undersøgelser af
grundvand og søer*

Peter Engesgaard

Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning - KU

Bevillinger fra Villum Fonden (CLEAR og HOBE)

Stabile vand-isotoper

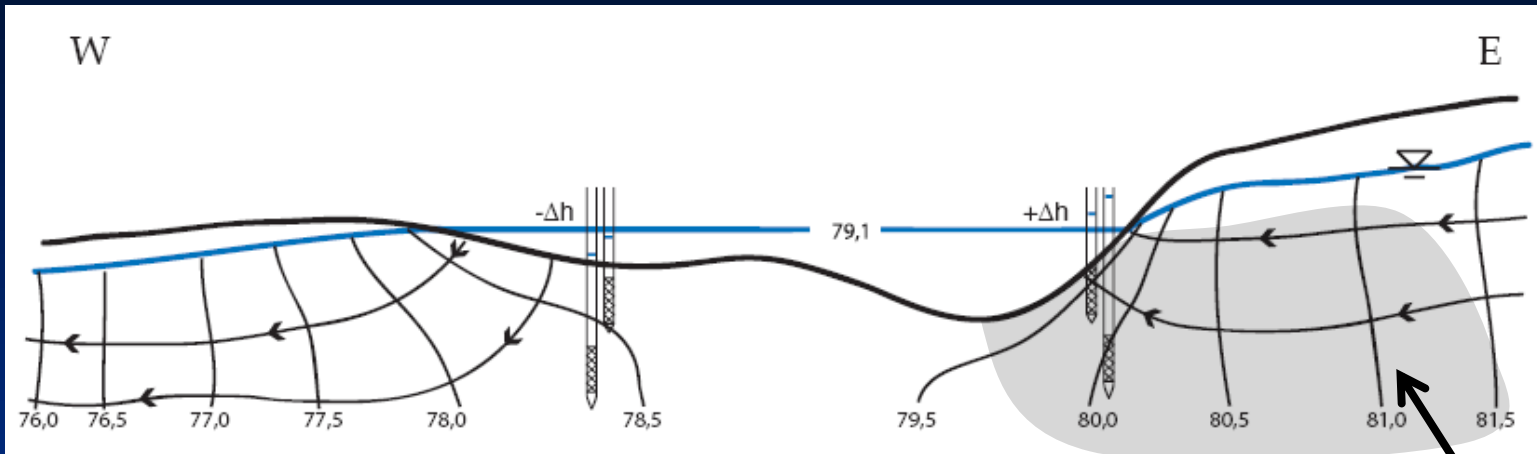
H₂¹⁶O: Mest af denne (**let**)

H₂¹⁷O: Næsten ingen ting af denne

H₂¹⁸O: Meget lidt af denne (**tung**)

$$\delta^{18}\text{O} = \left(\frac{\left(\frac{^{18}\text{O}}{^{16}\text{O}}\right)_{\text{sample}}}{\left(\frac{^{18}\text{O}}{^{16}\text{O}}\right)_{\text{standard}}} - 1 \right) * 1000 \text{ ‰}$$

$\delta^{18}\text{O}$ som tracer (grundvands-dominerede søer)

- Darcy metode (Usikker; Δh , K , dynamisk)
- Tracer metode (fx. $\delta^{18}\text{O}$; ligevægt)

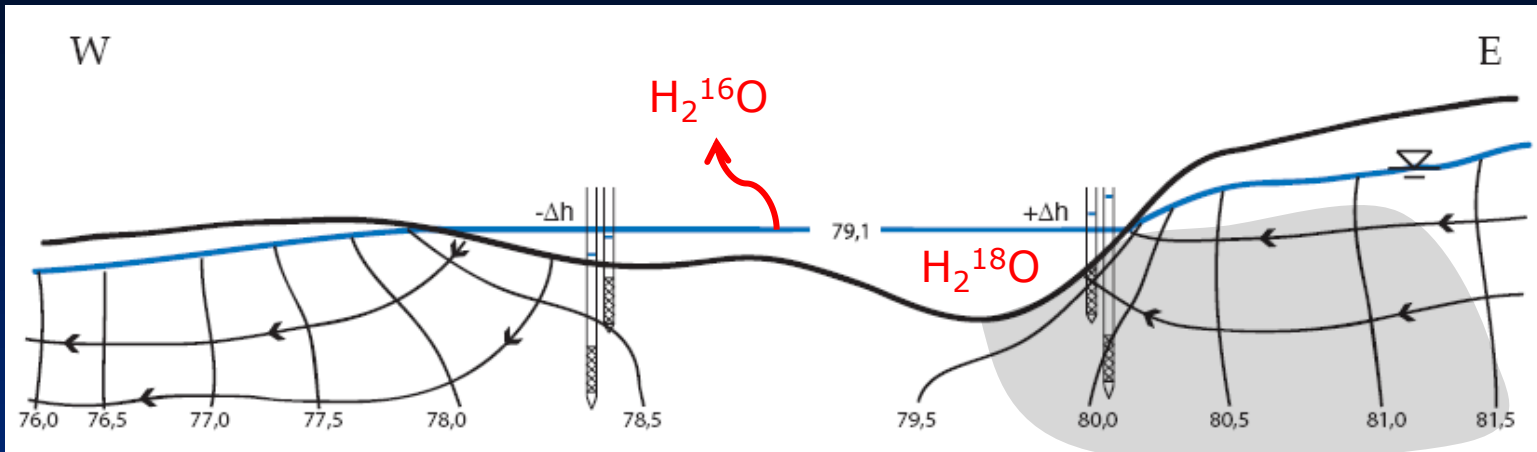
Dybere grundvand i DK
 $\sim -8.0 \text{ ‰}$

= årsmiddel i nedbør

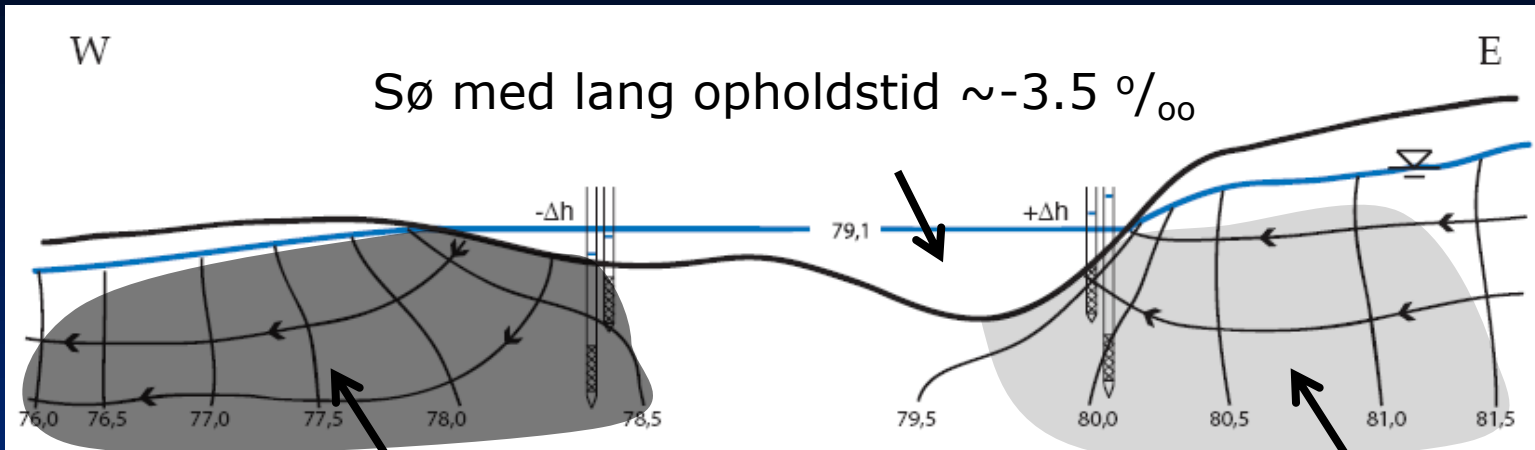
- Hvor fra?
- Hvor gammelt?
- Hvor meget?

$\delta^{18}\text{O}$ som tracer

- Fordampning $\rightarrow$ Fraktionering
- ^{16}O er lettere og forlader søen nemmest
- ^{18}O er tungere og bliver nemmest i søen
- $\rightarrow \delta^{18}\text{O}$ i søen bliver højere (mindre negativt)
- Søens opholdstid afgør $\delta^{18}\text{O}$

$\delta^{18}\text{O}$ som tracer

Sø → grundvand
 $\sim -3.5 \text{ ‰} \rightarrow -8.0 \text{ ‰}$

Dybere
grundvand i DK
 $\sim -8.0 \text{ ‰}$

- Kontrast mellem sø- og grundvandssignal afgørende
- Jo større opholdstid ($T = \text{Vol}/Q$), jo større kontrast

Tvorup Hul i Thy: En grundvands-domineret og humusbelastet sø

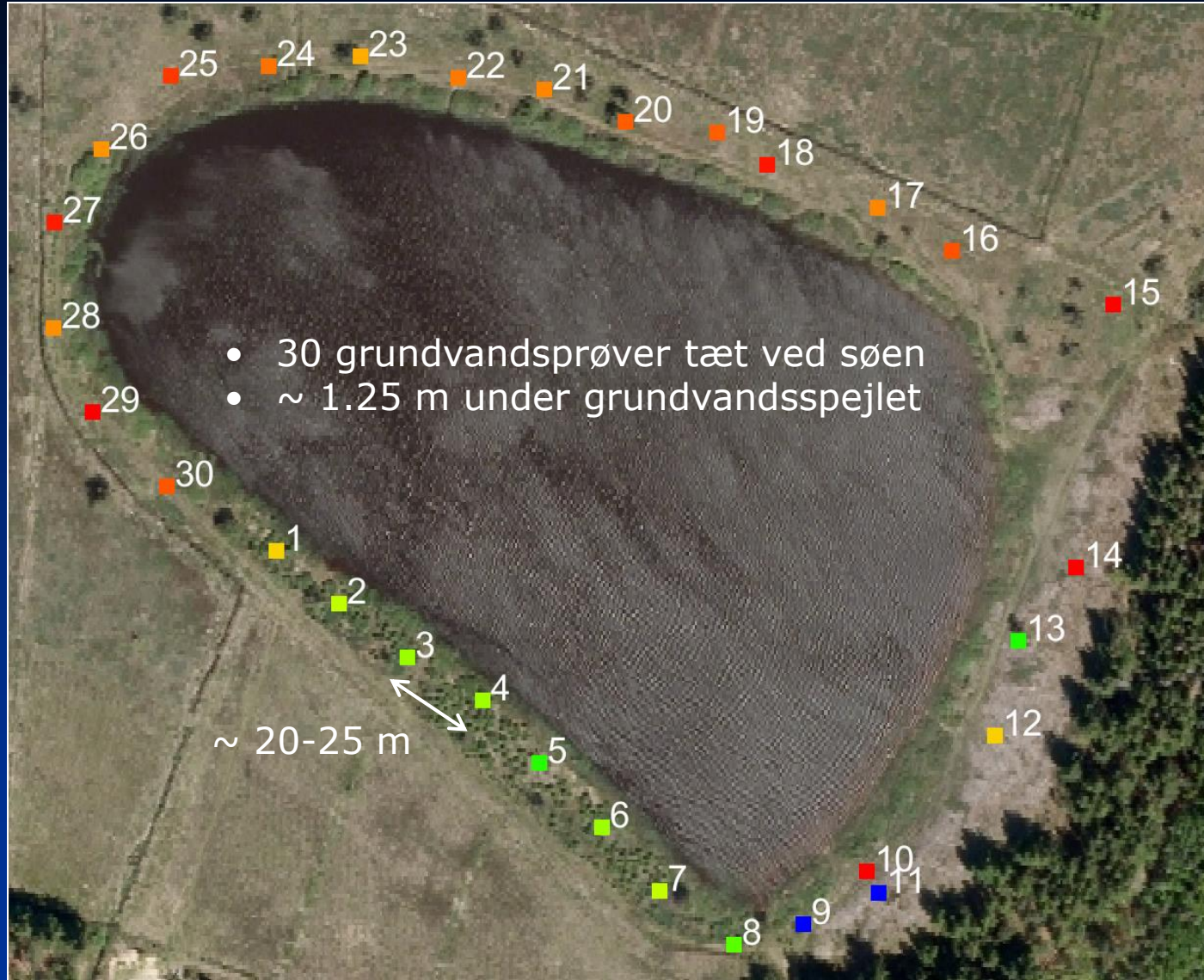

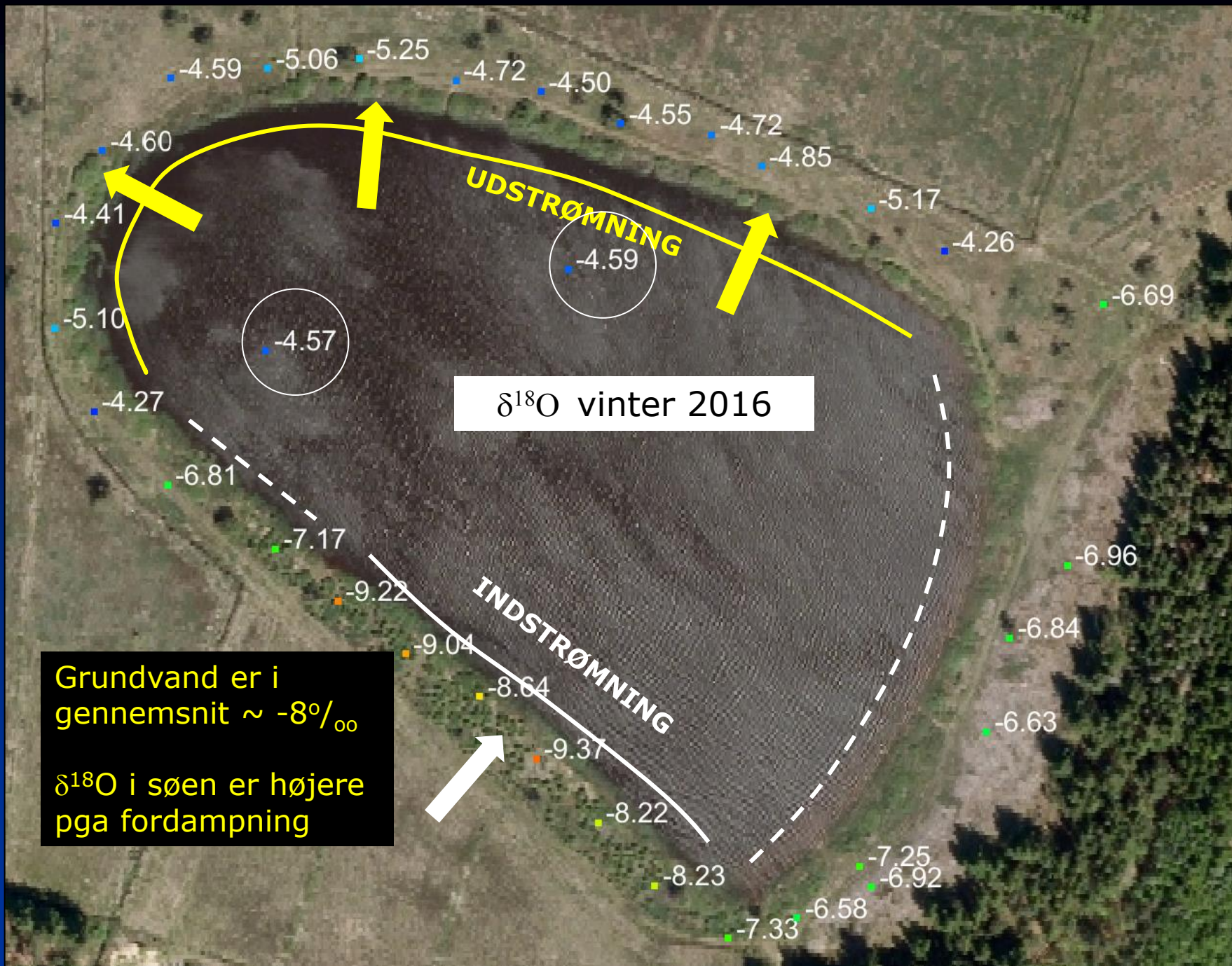
Hvordan dirigeres
humus-belastet
grundvand væk fra
søen?

- 4 ha
- Flyvesand/kalk

Fotos: Theis Kragh/Ole Pedersen (BIO/KU)

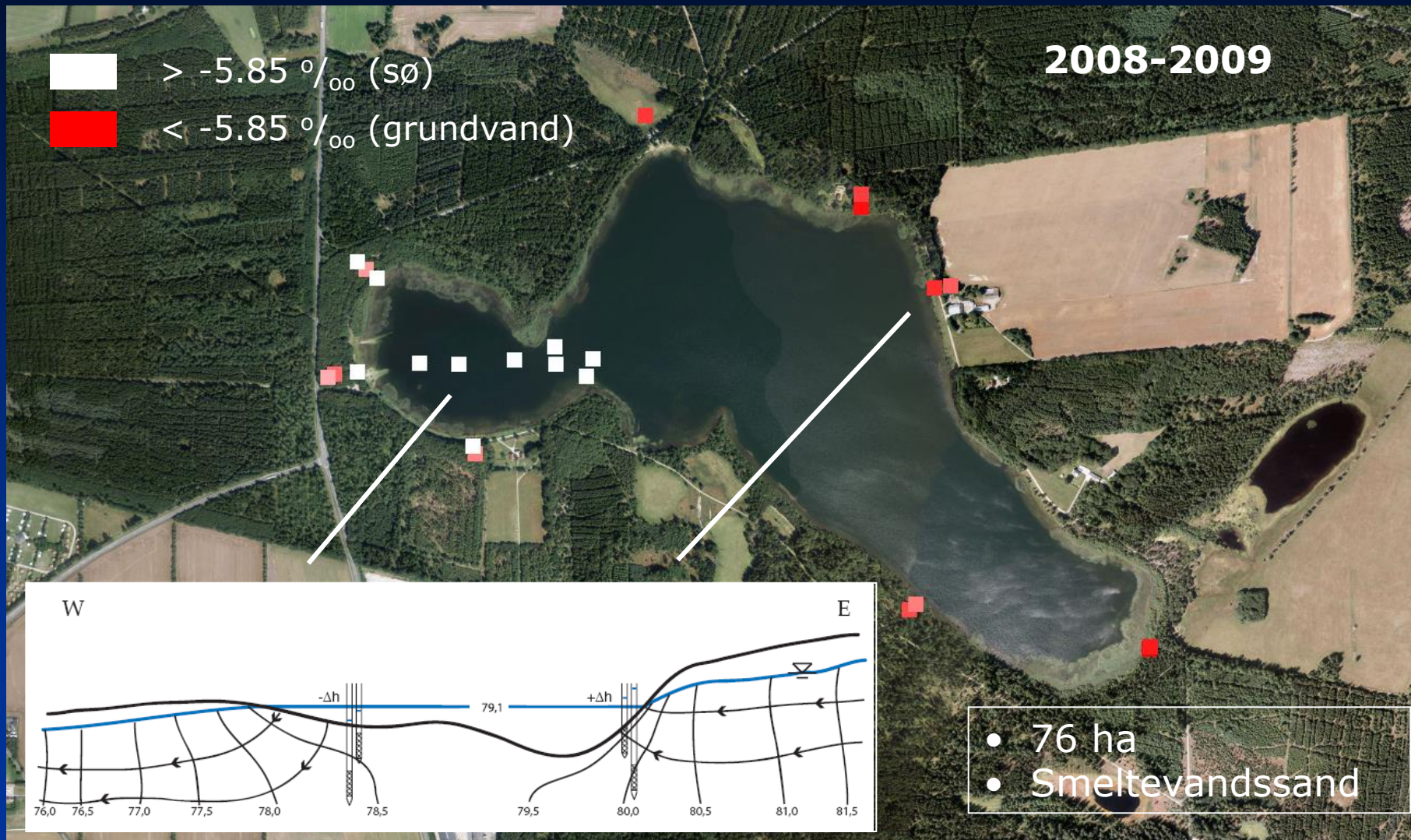
Udveksling kortlagt med $\delta^{18}\text{O}$

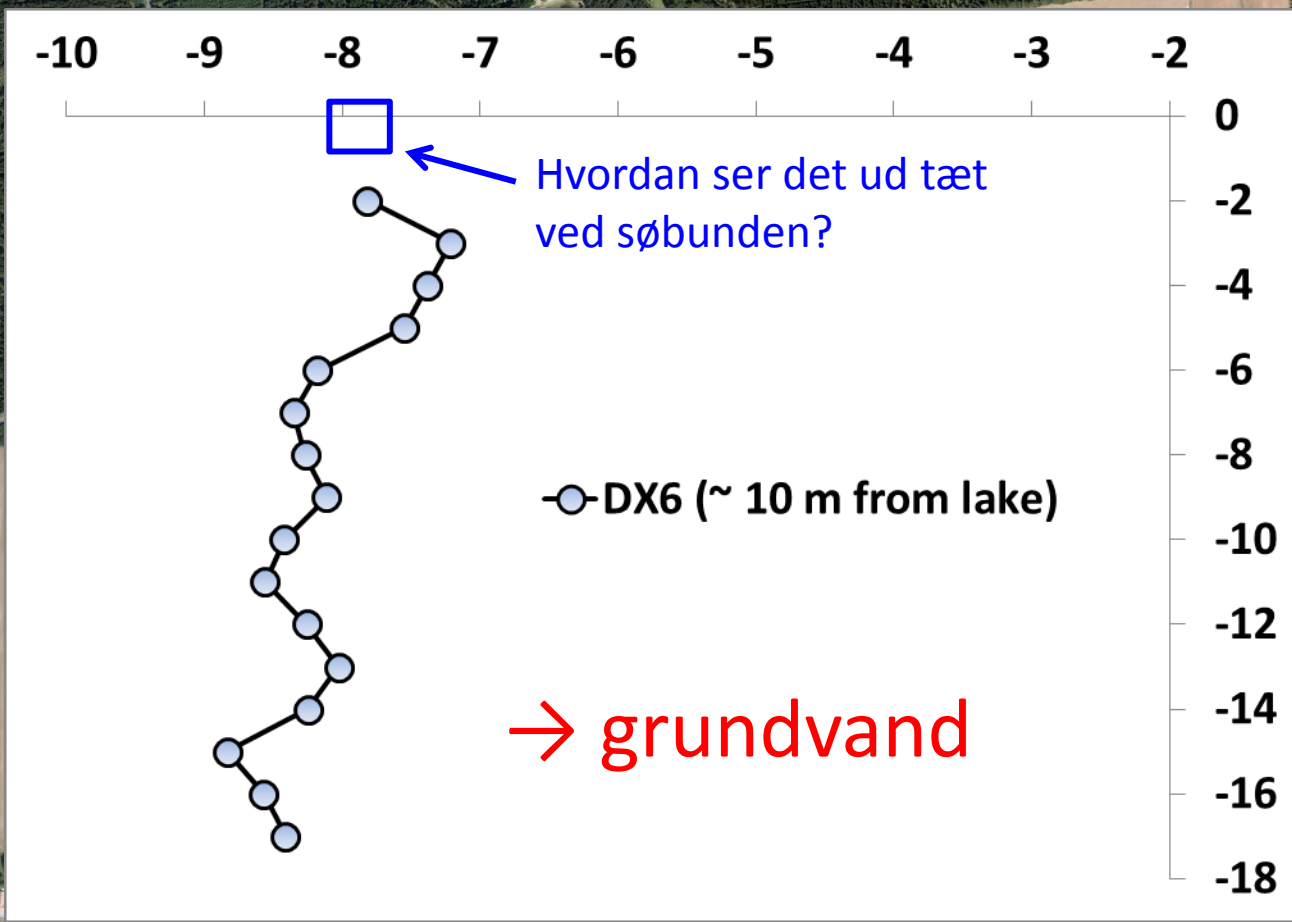

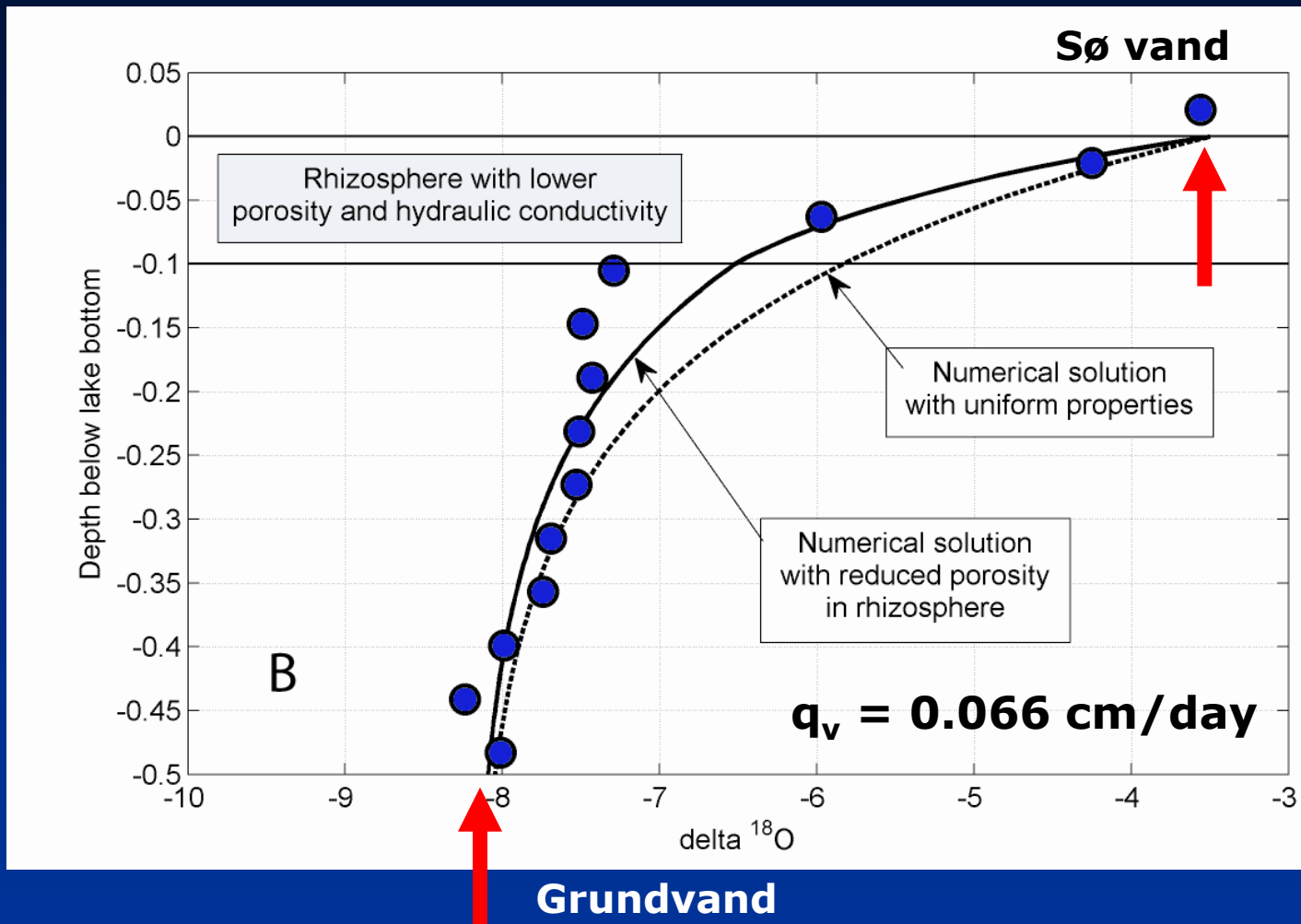
Hampen Sø i midt-jylland: En grundvands-domineret og N-belastet sø

$\delta^{18}\text{O} \text{ ‰}$

1D model af $\delta^{18}\text{O}$ profiler (diffusionssampler)

Udsivning fra søen

500 m

NH

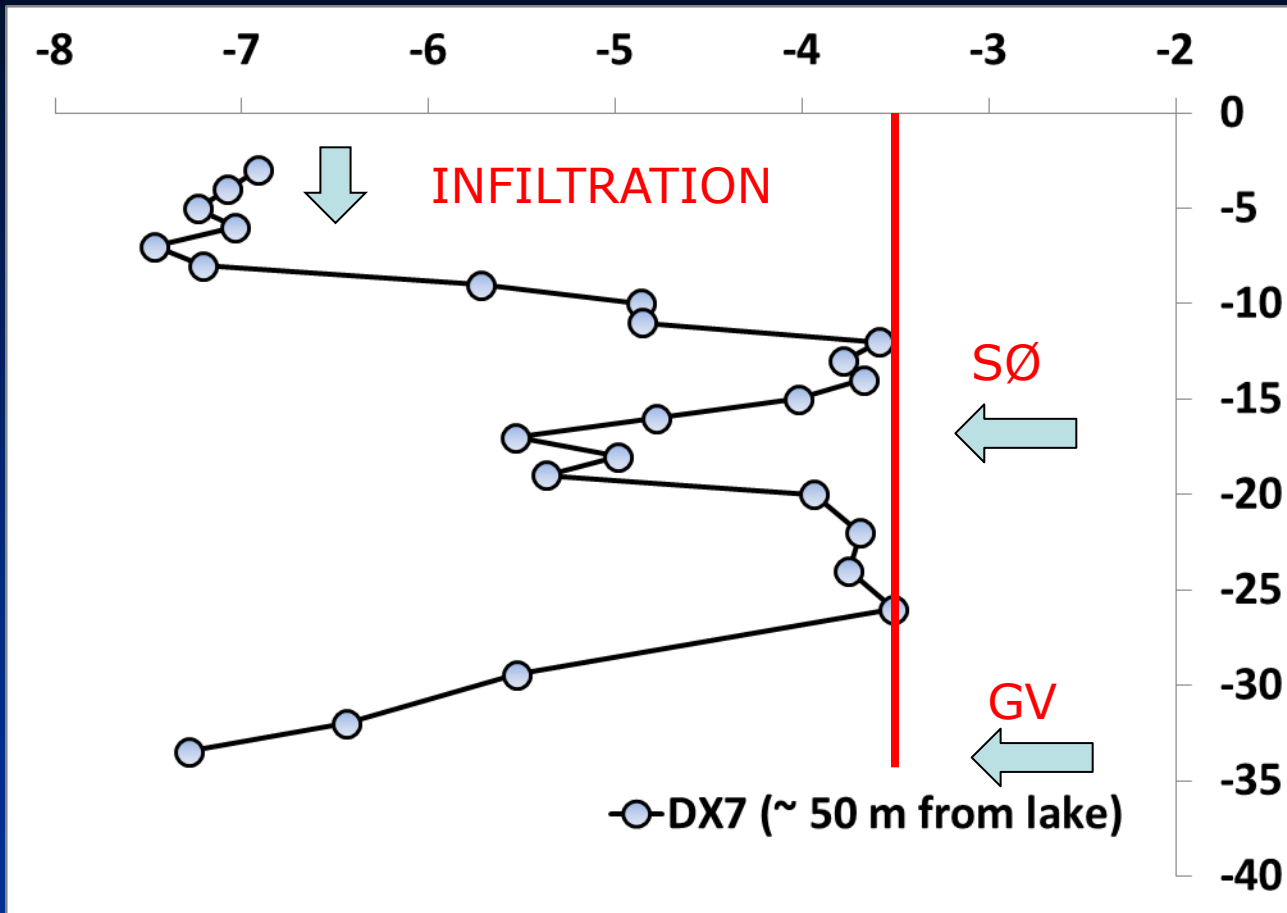

DX7

DX7

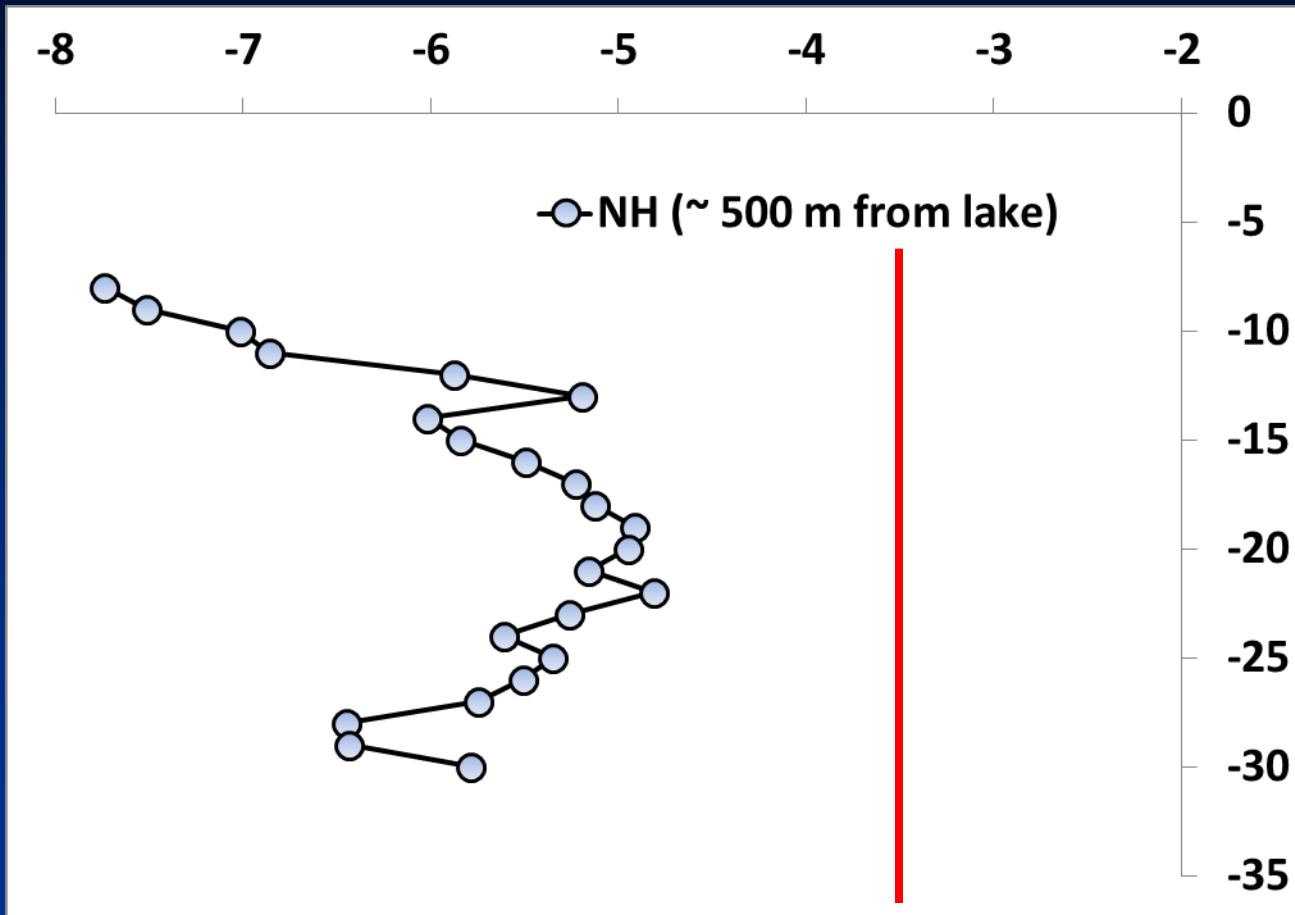
$\delta^{18}\text{O} \text{ ‰}$

Meter under terræn

NH

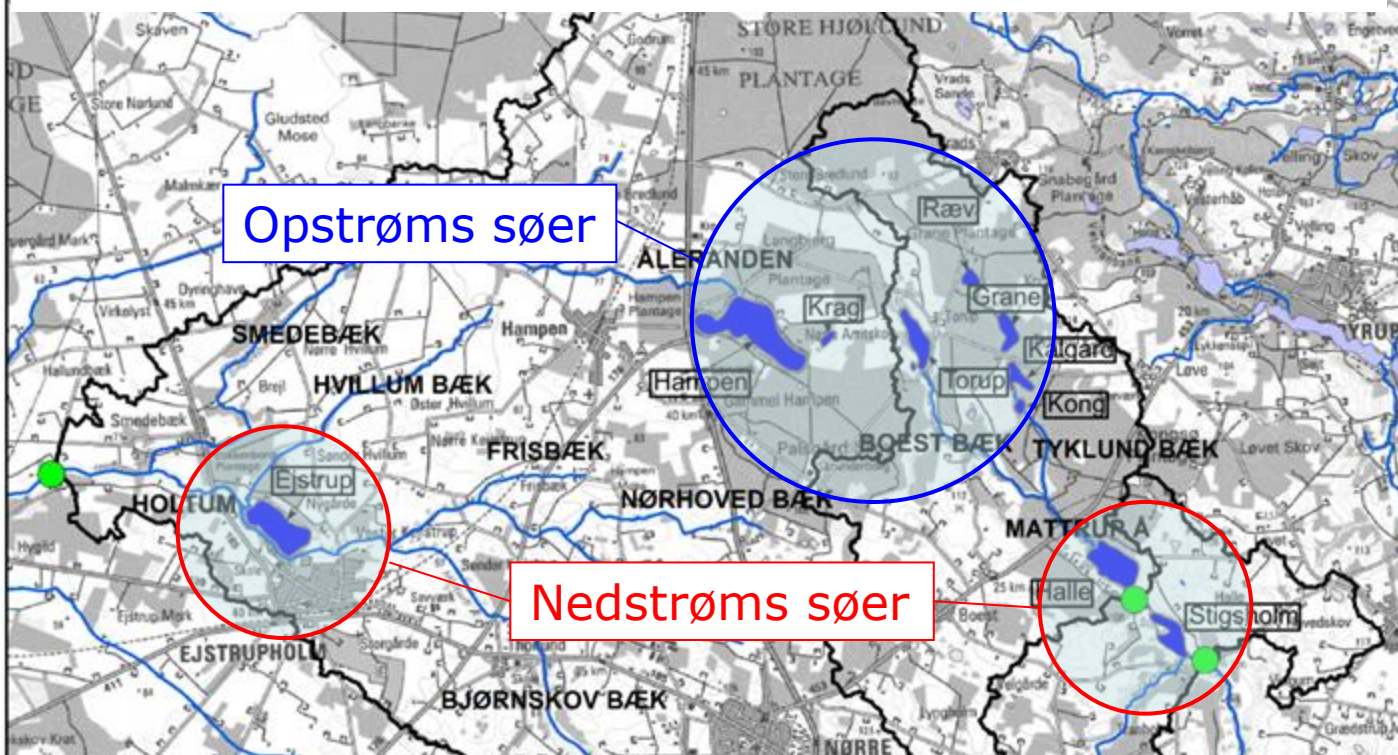
$\delta^{18}\text{O} \text{ ‰}$

Meter under terræn

Kan $\delta^{18}\text{O}$ måle søers opholdstid?

1. Alle søer målt hver måned i 1 år $\rightarrow \delta^{18}\text{O} + \sigma$

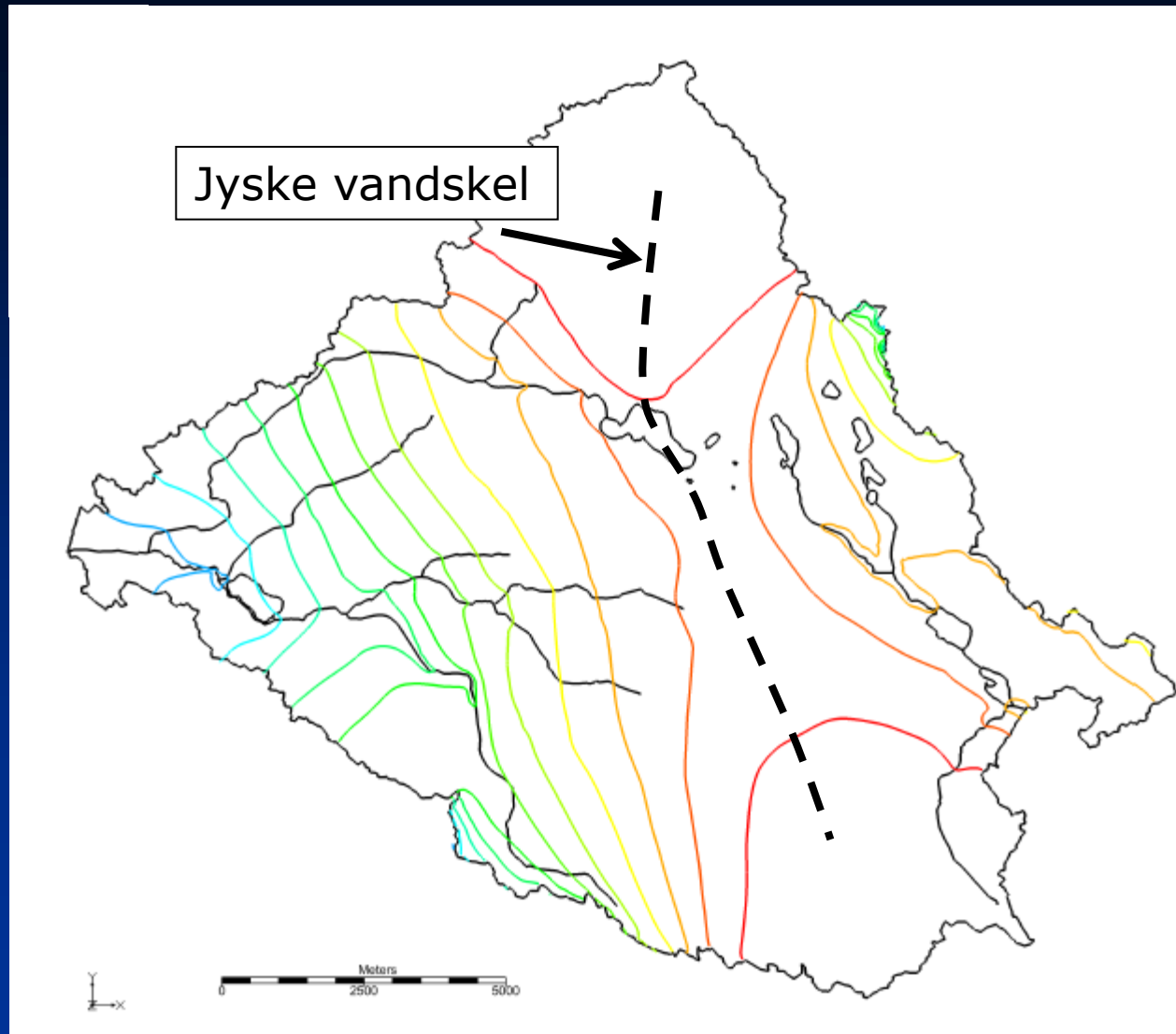
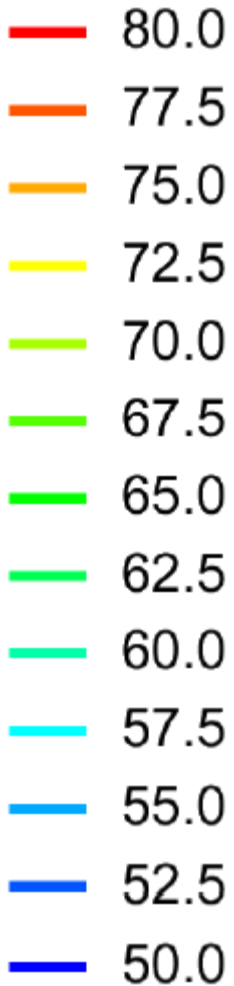

2. Grundvand +10 sø-model $\rightarrow T$ (opholdstid)

- Modflow + 10 LAK3 søer
- 326 h-data, 2 Q-data, 10 sø-vandstande
- PEST

Grundvandsspejl (simuleret)

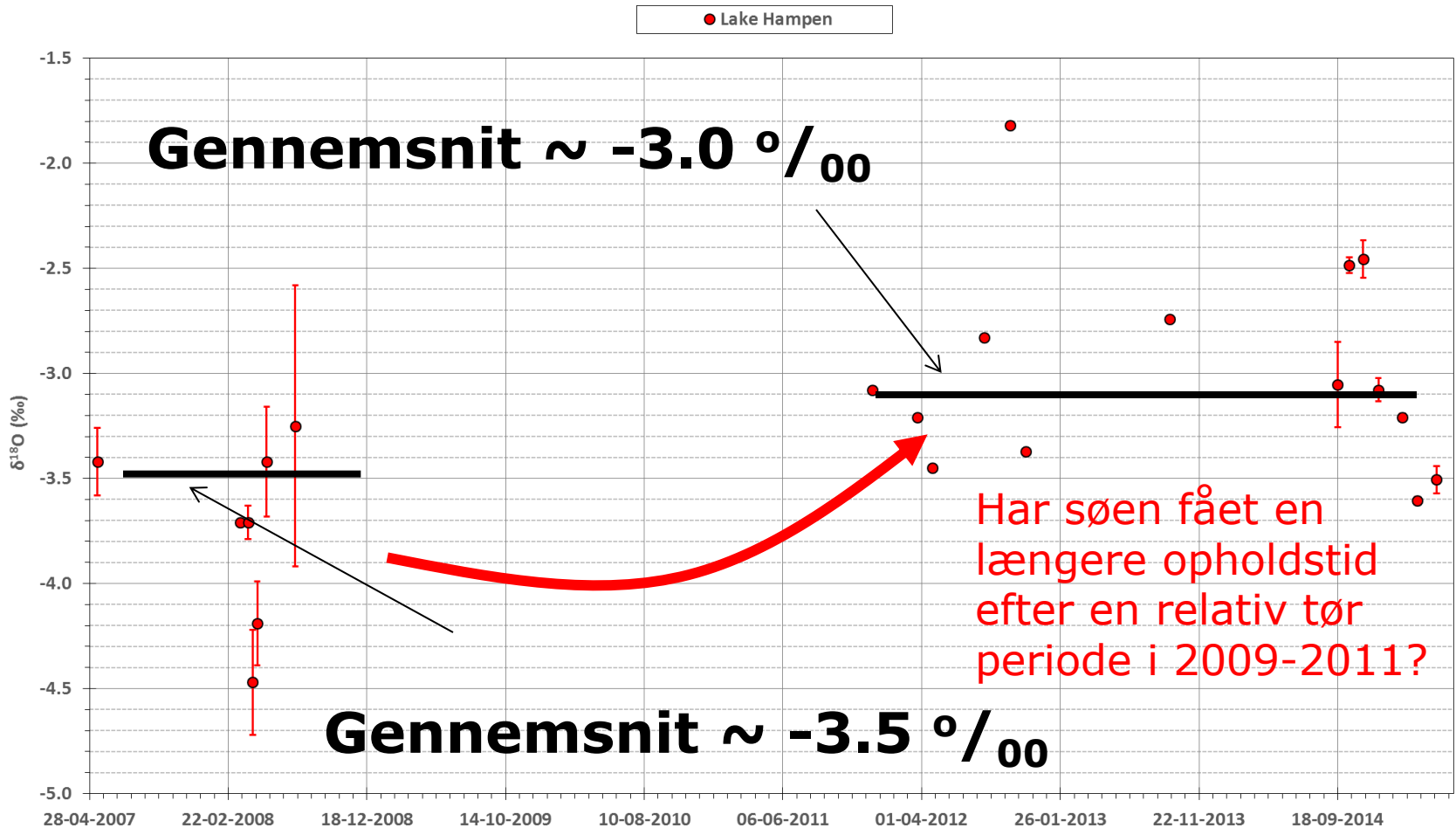
Head

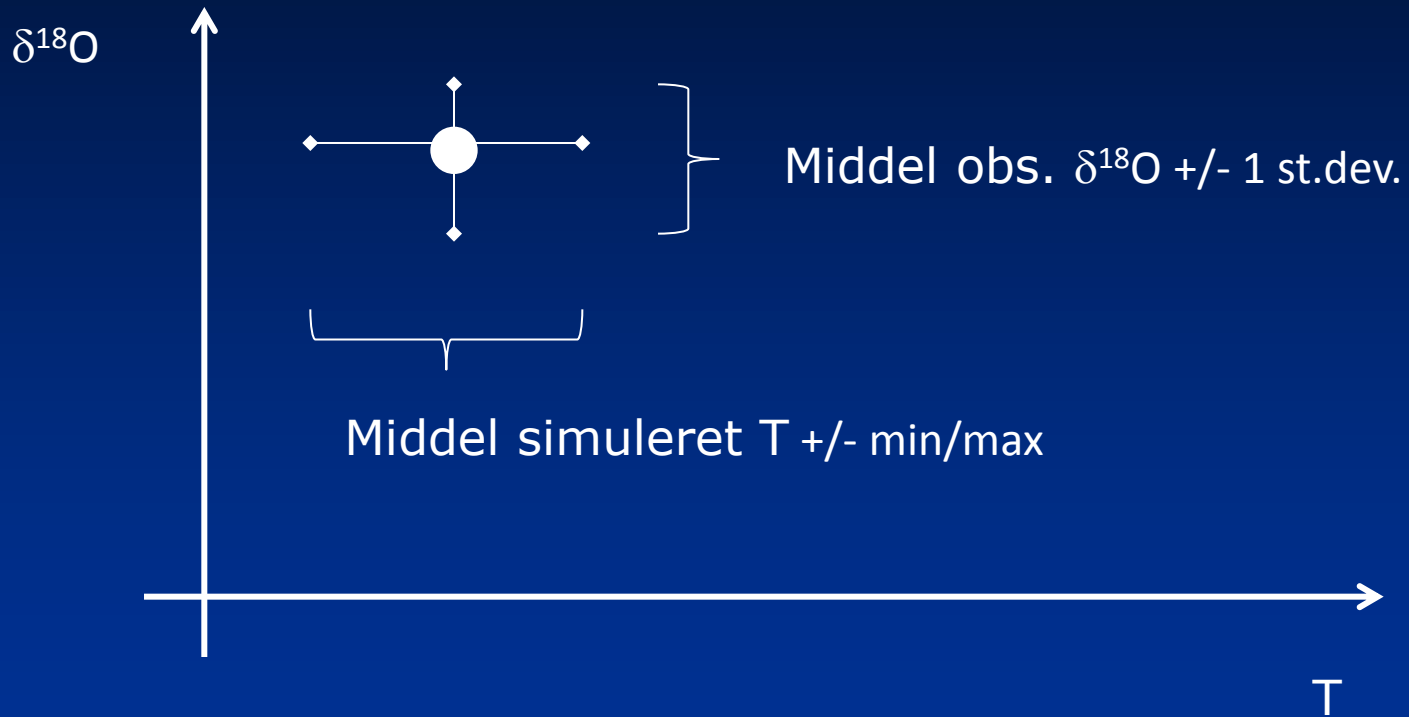

$\delta^{18}\text{O}$ tidsserie for Hampen sø

Lake samples, monthly $\delta^{18}\text{O}$ (discontinuous) [2007-2015]

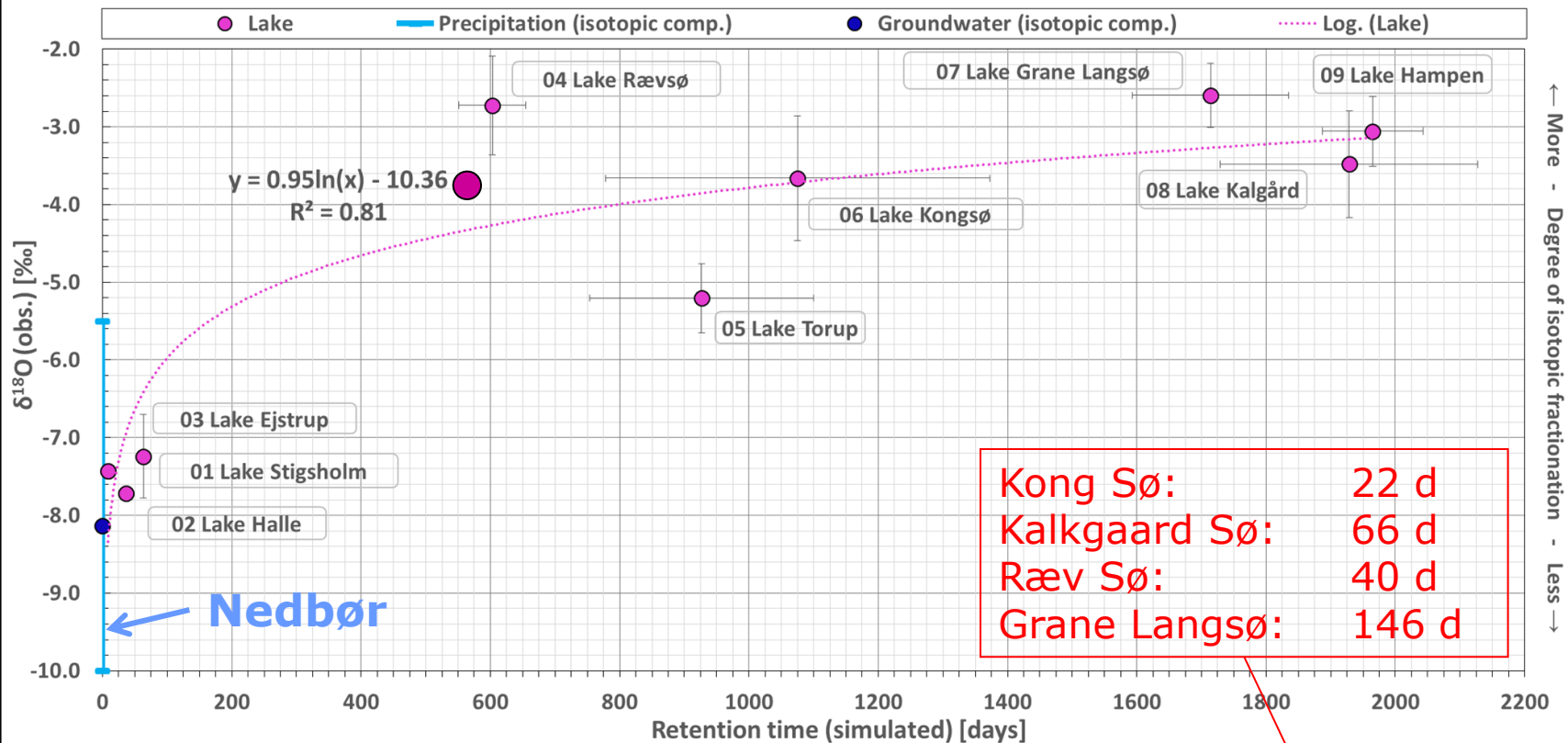

$\delta^{18}\text{O}$ vs opholdstid (T) plot

$\delta^{18}\text{O}$ vs. opholdstid

Retention time of lake water (sim.) vs. $\delta^{18}\text{O}$ (average of obs. time series [2014-2015])

$\delta^{18}\text{O}$

Opholdstid, dage

Oprindelige estimater

AFRUNDING

- $\delta^{18}\text{O}$ er en robust tracer
- Nem at prøvetage
- Kortlægning – estimering af flux
- Monitering (søger som '*Sentinels*')

TAK

Hampen Sø:

- Jakob Kidmose, Sachin Karan, Bertel Nilsson, GEUS

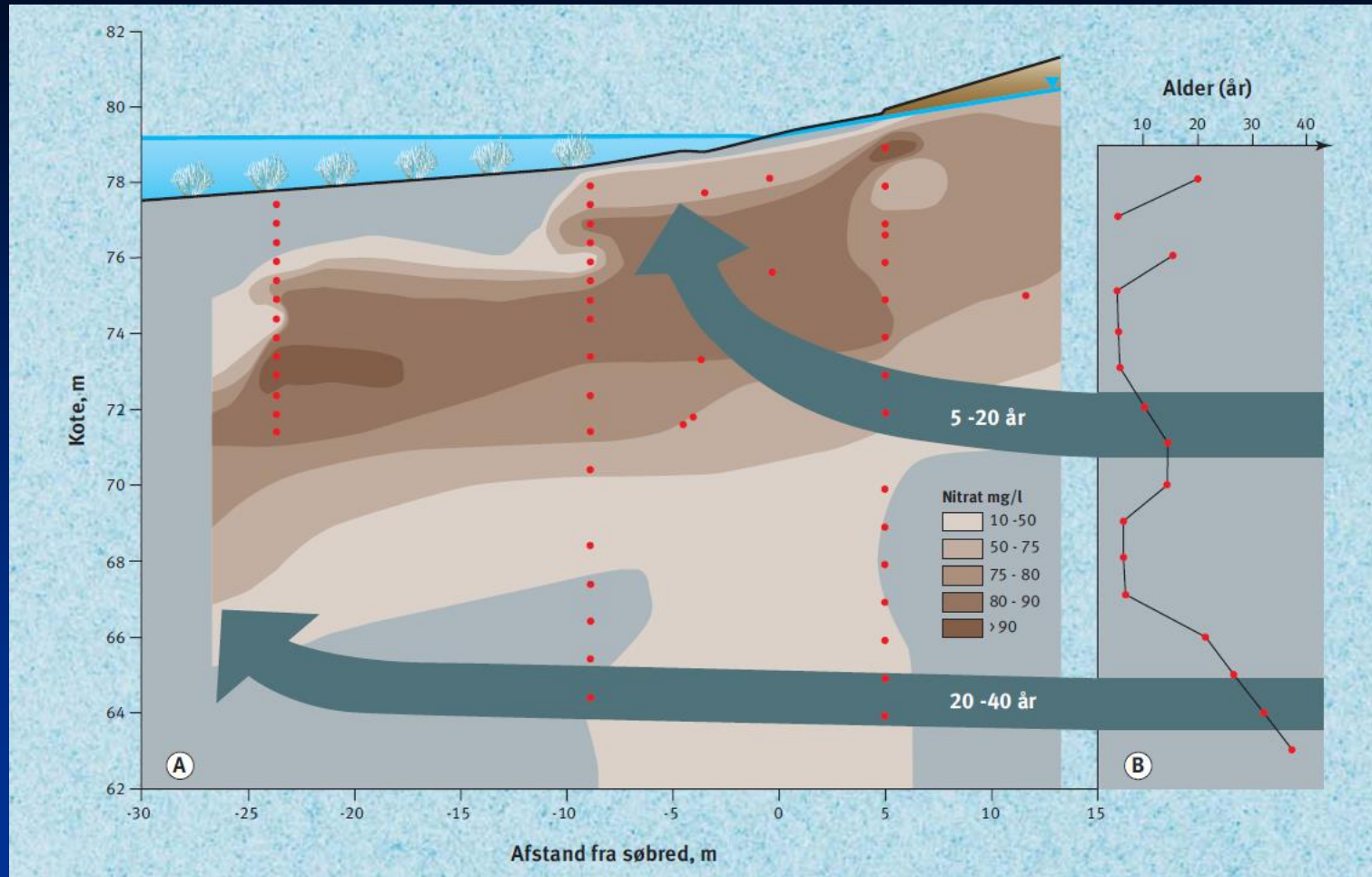
Holtum og Tingdal søerne

- Tidligere specialestuderende Trine Enemark, Thomas Lübbers, IGN/KU

Tvorup Hul/Thy

- Emil Kristensen, BIO/KU, Ingeborg Solvang og Mads Steiness, IGN/KU

Nitratfane ind under søen

Aerobe forhold – ingen/lille nedbrydning